

Nr 243.

Av herr Lindblom m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter.

Enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 210 angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter beräknas kostnaden bliva i medeltal per år under de fem närmaste budgetåren i runt tal 755 miljoner kronor, eller tillsammans 3,8 miljarder kronor, om prisläget den 1 juli 1941 lägges till grund för beräkningarna. Därvid ha icke inräknats kostnaderna för den beredskap, som nödvändiggöres av de nu rådande utrikespolitiska förhållandena och vilken kostnad för nästa budgetår antages belöpa sig till omkring 1.200 miljoner kronor. Efter genomförd organisation skulle årskostnaden beräknad på nyssnämnda prisläge komma att utgöra 650 miljoner kronor.

Inför de enorma utgiftsbelopp som det här gäller känner sig säkerligen mången mycket betänksam. Det är nämligen här icke fråga om en av det pågående världskriget föranledd tillfällig ansvällning av försvarskostnaderna, såsom den som orsakas av vår nuvarande militära beredskap, utan det gäller uppbyggandet av en efter våra förhållanden enastående stor försvarsorganisation avsedd att bliva bestående även sedan fredliga förhållanden återinträtt i världen.

I propositionen föres visserligen det resonemanget, att försvarsutgifter av nämnda storlek jämte de under kriget starkt ökade civila utgifterna för mera normala behov faktiskt kunnat täckas av löpande inkomster i rikstatsförslaget för budgetåret 1942/43 och på grund därav anses konstaterat, att spørsmålet om finansieringen av försvarsutgifterna av angiven höjd kan lösas. Det fördöljes dock icke att finanspolitiska svårigheter kunna komma att yppa sig. Man bör också observera att utom den ordinarie delen av budgeten för nästa år, vilken man lyckats balansera med löpande inkomster, finns en extraordinarie del, som omfattar alla utgifter av tillfällig natur, som sammanhännga med krigs- och krisförhållandena, tillsammans 1.335 miljoner kronor, vilken helt och hållet torde komma att finansieras genom upplåning. Därom torde i och för sig icke vara något att säga under nuvarande förhållanden. Men eftersom dessa medel avse icke produktiva ändamål, så skola de förräntas och en gång återbetalas med vanliga skattemedel. Detta

kan icke undgå att öka skattetrycket och öka statens finansiella svårigheter.

Departementschefen framhåller bl. a., att de beräknade kostnaderna väl kunna bäras vid ett fortsatt ekonomiskt framåtskridande men att förhållandet vid ett ogynnsammare ekonomiskt läge kan bli ett annat. Skulle längre perioder av stagnation eller depression drabba vårt ekonomiska liv, torde dessa kostnader komma att innebära en allvarlig ekonomisk påfrestning för landet. På grund därav måste försiktighet iakttagas, när det gäller att binda statens resurser för försvarsändamål under en följd av år. Att gå utöver den föreslagna kostnadsramen bör därför icke komma i fråga.

Departementschefens resonemang kan synas riktigt om de däri givna viktiga förutsättningarna kunde antagas vara hållbara. Man kan emellertid med stor säkerhet antaga att det icke går att hålla sig inom den angivna kostnadsramen, om organisationen skall kunna genomföras i den omfattning som avses. Detta har aldrig lyckats tidigare då det gällt ifrågavarande ändamål. All erfarenhet säger, att kostnadsberäkningar på det militära området i regel bruka överskridas i mycket betydande utsträckning. I propositionen antydes dessutom att vissa ytterligare kostnader utöver de beräknade kunna tillkomma efter uppsättningstidens utgång.

Den viktigaste frågan i detta sammanhang torde dock vara huruvida vi kunna räkna med ett fortsatt ekonomiskt framåtskridande. Då så stora delar av landets arbetskraft och maskinkapital undandragas användning för produktiva ändamål, som nu sker, och som måste ske i fortsättningen vid en vidgad försvarsorganisation, torde man böra räkna med att detta framåtskridande åtminstone icke kan ske i samma takt som under normala förhållanden. Ekonomiska rubbningar kunna utlösa perioder av stagnation och depression. Möjligheten av ett försämrat utbyte av vårt lands ekonomiska liv är tyvärr icke utesluten utan snarare den mest troliga. Detta kommer att yttra sig icke endast i en sänkt standard, varpå alla äro beredda, utan därjämte i ökade svårigheter att tillgodose stora och tyngande statsuppgifter.

Det torde därför bli mycket svårt att i längden vidmakthålla en försvarsorganisation av nu föreslagen omfattning. De flesta torde icke heller mena att detta skall ske, sedan en gång fredliga förhållanden åter inträda. Men om då en minskning skall företagas får man rasera vad man nu byggt för stort, vilket är sämre än att från början bygga måttligt och efter förmåga.

Den föreslagna organisationen synes icke heller i önskvärd mån hava sådan elasticitet att den vid ändrade utrikespolitiska förhållanden kan krympas till lämplig omfattning. Man synes därför ha anledning att rikta den anmärkningen mot förslaget till utbyggnad och organisation av landets försvarskrafter att förslaget är alltför stort och dyrbart med hänsyn till våra ekonomiska möjligheter och med tanke på att organisationen avses skola bli bestående för avsevärd tid framåt.

Det är givetvis icke möjligt för enskilda motionärer att komma med nå-

got alternativ till det stora organisationskomplex som här föreligger. Man får inskränka sig till en meningsyttring och till att söka tillvarata de möjligheter till besparing och begränsning som kan finnas inom ramen av det framlagda förslaget. Därvid riktas uppmärksamheten närmast på frågan om kryssarbygget.

1942 års försvarsutredning, vilken haft att bearbeta försvarsutredningens förslag, föreslår beträffande byggandet av de av 1940 års urtima riksdag beslutade två kryssarna, att detta bygge icke skall upptagas i den förevarande femårsplanen utan uppskjutas. Beredningen föreslår i stället upprättandet av ytterligare en jaktflottilj samt förstärkning av pansarvapnet. Emellertid finna vi att ett uppskjutande av kryssarbygget bör kunna ske utan att man binder sig för en förstärkning av de andra vapenslagen. Femårsplanens kostnadssumma är ändock så oerhört stor, att den begränsning som tillsvidare kan ske genom kryssarbyggets uppskjutande är väl motiverad. Försvarsutredningen har beräknat att för färdigställande av de två kryssarna fordrades sammanlagt 105 miljoner kronor. Försvarsberedningen har underhand inhämtat att ytterligare 20 miljoner kunde väntas bli behövliga. Det torde kunna antagas att icke heller ett belopp av sammanlagt 125 miljoner kronor är tillräckligt.

Den från början framlagda planen för färdigställande av de båda kryssarna har, såsom departementschefen framhåller, visat sig vara i hög grad missvisande. Riksdagens beslut vid urtima 1940 fattades under förutsättningen att byggnadstiden för fartygen beräknades till drygt 2 1/2 år. Beredningen meddelar nu på grund av under hand inhämtade uppgifter, att kryssarna kunna vara färdiga tidigast under senare halvåret 1946, samt anmärker att ytterligare förseningar ej torde vara uteslutna. Departementschefen räknar med att kryssarna under vissa förutsättningar kunna vara färdiga 1946, annars först 1947. Det synes finnas goda skäl för försvarsberedningens uttalande att kryssarna praktiskt taget icke komma att bli något tillskott till vår försvarskraft under femårsperioden.

Man torde hava anledning antaga att det nu pågående världskriget ändå är slut innan den tid kommer då ifrågavarande krigsfartyg kunna tagas i bruk. Hur man vid den tiden kommer att bedöma frågan om nyttan och nödvändigheten för vår flotta av artillerifartyg av denna typ, vet man icke nu. Det pågående krigets erfarenheter synas dock knappast giva stöd för den uppfattningen att större krigsfartyg skulle vara de lämpligaste och bästa, åtminstone ej för de uppgifter som kunna tänkas komma att åvila vår flotta.

Utan att dock här uttala någon uppfattning i frågan om huruvida fartyg av ifrågavarande typ böra ingå i flottan eller icke, anse vi att byggandet av de beslutade kryssarna bör uppskjutas på av försvarsberedningen anförda skäl samt emedan en avsevärd besparing nu därigenom skulle uppnås.

Med stöd av det anförda få vi alltså yrka,

att riksdagen måtte besluta att byggandet av de båda av 1940 års urtima riksdag beslutade kryssarna måtte uppskjutas.

Stockholm den 29 april 1942.

E. A. Lindblom.

Eskil Albertsson.

Gottfr. Karlsson.

Emil Näsström.

Lage Svedberg.

E. G. C. Brandt.

Karl H. Andersson.
